

Inleiding

De Wereldraad van Kerken riep in het jaar 2001 op tot een "Decade to Overcome Violence". Deze periode van 10 jaar loopt in het jaar 2011 ten einde. De periode zal worden afgesloten in Kingston, Jamaica alwaar in mei 2011 een Internationale Oecumenische Vredesbijeenkomst zal worden gehouden.

In de aanloop naar die bijeenkomst is begin 2009 een document gepubliceerd: "Voorlopige formulering van een Oecumenische Verklaring van een Rechtvaardige Vrede (hierna: de Verklaring).

De Raad van Kerken in Nederland heeft een taakgroep "Rechtvaardige Vrede" ingesteld en deze heeft een Nederlandse bewerking van de Verklaring gemaakt. Deze is vervat in het boekje: "Wees niet bang".

De bedoeling van de Verklaring is om na te denken over de vraag hoe de verschillende kerkelijke gemeenschappen "Vrede" verstaan en daaraan vorm willen geven op dit besissende moment. "Vertel ons je verhaal van Vrede"

Al die bijdragen worden dan verwerkt in de reactie van de Raad van Kerken in Nederland naar de Wereldraad.

Hoofdstuk 1: De God van vrede en de vrede van God

In dit hoofdstuk wordt eerst stil gestaan bij de vraag wat vrede nu eigenlijk betekent en wie is dan de God van vrede. Waarom zongen de engelen boven de stal in Betlehem?

Vrede blijkt veel meer te omvatten dan een toestand van geen oorlog. Het omvat ook rechtvaardigheid (genoeg hebben), compassie, waarachtigheid, onderwerping aan God.

Vrede is een complex begrip: men heeft het er zelfs voor over om de vrede te bevechten!

Vrede strekt zich dus uit naar de verschillende levenssferen van het menselijk bestaan en wel het bestaan in de verhouding tot God.

De wereld wordt gezien als Gods Oikos (huishouden) waarin al het menselijke verkeer (= oikoumene)

plaatsvindt. Die wereld vindt haar bedoeling in de innige verbondenheid van liefde, vrede en schoonheid.

Vrede is dan het omarmen van Gods schepping!

De mens geschapen naar Gods beeld heeft de taak te werken aan de heelheid van de schepping. Daar aan werken maakt de mens tot mens!

Toch zie je dat het niet altijd lukt. We gaan vaak de mist in. De opstellers gaan er van uit dat dit komt omdat mensen bang zijn voor de ander en dat komt weer omdat wij in tegenstellingen denken. Misdaden zijn dan daden die het doel missen waarvoor de mens geschapen is.

Men constateert dat er geweld is. Dat is het resultaat van de verhouding van de één tot een ander waarbij grenzen worden geschonden. Geweld is er op persoonlijk niveau, maar ook op het niveau van landen, op het niveau van overtuigingen, religie, economie, armoede, uitbuiting, overbevissing, dumpen van afval etc.

Mensen zitten gevangen in hun eigen levensstructuren en zien zo het geweld niet. Nederland is bijvoorbeeld een consumptiemaatschappij en veroorzaakt veel afval, het energieverbruik is hoog etc. maar wij ervaren dat niet zo. Wij dwalen af van het zijn van beeldrager van God en zo van onze voornaamste taak (werken aan de heelheid van de schepping).

Muren van vijandschap (structuren) weerhouden mensen er van om de ander te zien als mens, als beeldrager.

Dat scheidt onderlinge afstanden, onverschilligheid. Daardoor uiten we steeds minder bezwaren tegen uitbuiting om economische redenen, tegen het gooien van bommen ver weg van ons huis, tegen het niet voeden bij een hongersnood.

De vraag is dan: "Kunnen we nog terug?"

De kerk mag zich niet afzijdig houden. Christenen hebben een duidelijke taak/verantwoordelijkheid op dit punt.

We worden opgeroepen om te getuigen van de Vrede van God, ons in te zetten voor de heling en redding van de wereld. Voor dat doel is een Kind in Betlehem geboren waarbij de engelen zongen over de vrede, de redder, de heelheid.

Nog even dit.

De foto op bladzij 17 laat een aantal militairen en anderen zien. Het is een foto genomen op de eerste dag van de Vierdaagse van Nijmegen op de beroemde brug over de rivier de Waal. Aan dit evenement nemen 45.000 mensen deel uit alle landen van de wereld waaronder ook militairen. Vier dagen feest met elkaar, verbroedering alom, omdat al die mensen (die elkaar niet kennen) er zijn voor elkaar.

Hoofdstuk 2: De christelijke gemeenschap als vertegenwoordiger van vrede

Allereerst wordt in dit hoofdstuk geconstateerd dat een christelijke gemeenschap zich (vanzelfsprekend) zal laten aanspreken door woorden uit de bijbel met als gevolg dat wij niet passief kunnen blijven maar onze verantwoordelijkheid moeten nemen waartoe wij vanuit die bijbel geroepen worden. Dat alles in de verbondenheid van de heilige Geest. Als christenen moeten wij ons uitspreken over de opdracht die wij van Christus hebben meegekregen: onze vijanden lief te hebben. Veelzeggend hierbij is toch immers dat de nieuwe werkelijkheid (de opstanding na de dood) aanving met de woorden: "Vrede zij". Daar moeten wij aan vasthouden.

Vervolgens wordt geconstateerd dat de kerk de boodschap van vrede geweld heeft aangedaan, soms zelfs onderdrukking, genocide en uitroeiing heeft gesteund, wapens heeft gezegend, tot geweld heeft opgeroepen. Men constateert dat de kerk haar roeping (van vrede) ontrouw is geweest. Dit moet men heel ruim zien. Hier past het erkennen van de fouten en het vragen van vergeving. De kerk (de christelijke gemeenschap) zal zichzelf moeten onderwerpen aan een grondig zelfonderzoek om zo weer getuige te worden van vrede en verzoening.

Daarna wordt er nagedacht over instrumenten voor vredesopbouw. Daarbij wordt onderscheid gemaakt in drie situaties namelijk er dreigt geweld, er is geweld losgebarst en tenslotte het geweld is tot een einde gekomen. In de situatie dat er geweld dreigt bestaat de taak van de kerk uit vredesonderwijs: het spiritueel vormen van karakter. Dat lijkt heel wat. Het gaat om een levensschool, levenshouding aanleren. Welke waarden en normen zijn er. Vredesonderwijs is breed: het gaat niet alleen om de relatie met de medemens, maar ook om de relatie met de aarde (bijvoorbeeld niet ongelimiteerd benutten). Wil men hieraan werken dan zal de kerk ook structuren van onderdrukking, uitsluiting en haatzaaij (ook dit zeer breed) zeer krachtig moeten veroordelen. Wanneer het geweld dan toch is losgebarsten dan heeft de kerk tot taak: bescherming en bemiddeling. De kerk zal veilige rustplaatsen moeten creëren in tijden van geweld (ook voor huiselijk geweld). Daarnaast zal de kerk haar macht en aanzien moeten gebruiken om te bemiddelen in het conflict en (vooral ook) blijven getuigen van het evangelie.

Wanneer het geweld is tot een einde gekomen dan moet er aandacht zijn voor slachtoffers én daders. Men moet meehelpen zoeken naar de waarheid om zo vergeving en verzoening te bereiken. Men zal rust moeten scheppen door vertrouwen te scheppen. Men zal dus enerzijds moeten werken aan herstellende rechtvaardigheid (herstellen van de positie van de slachtoffers) en anderzijds aan de structurele rechtvaardigheid (welke structurele factoren hebben dit conflict veroorzaakt?). In dit kader kan de kerk rituelen van vergeving en verzoening aanbieden en (heel belangrijk) ruimte bieden aan verdriet en pijn, angst en wanhoop.

Tot slot: vrede wordt gedragen door mensen die vrede zien als een gave én opdracht van God. Wij moeten dat uitdragen, dat doorgeven. Vrede is het doorgeven van de Geest van God en daarmee van het leven aan anderen. Deze spiritualiteit bindt de kerk tot een mondiaal netwerk, maakt de kerk sterk én kwetsbaar. We zullen steeds alert moeten blijven.

Hoofdstuk 3: Onderweg naar rechtvaardige vrede – Het engagement van de kerken

Wij denken vaak in muren van tegenstellingen (arm-rijk, slaaf-vrij, goed-slecht).

Van de eerste christengemeenschap kunnen wij leren dat die muren van tegenstellingen in de werkelijkheid van Christus niet bestaan.

Wij blijven in tegenstellingen denken en transformeren dat in vijandigheden. Wij zouden ons als christengemeenschap moeten realiseren dat er in God meer genade is dan slechtheid (zonde) in de mens.

Wij zouden ons moeten realiseren dat het lijden te maken heeft met het denken in tegenstellingen.

Wanneer wij doorzien en geloven dat bij God geen tegenstellingen van mensen bestaan, vormt dat de inzet voor een rechtvaardige vrede.

Vervolgens wordt aandacht besteed aan de christelijke vredestradities.

Allereerst staat men stil het pacifisme. Uitgaande van de gedachte dat geweld altijd geweld oproept, staat in het pacifisme geweldloosheid centraal. Traditionele vredeskerken menen dat de geweldloze weg een integraal deel van het navolgen van Christus is. Het theologisch argument voor pacifisme is dat een mens geen ander mens mag doden omdat ook die mens een kind van God is en in diens beeld geschapen.

Voort wordt de theorie van de rechtvaardige oorlog besproken. Deze theorie gaat uit van de gedachte dat in sommige gevallen geweld noodzakelijk (gerechtvaardigd) is om een ander (groter) geweld te voorkomen.

Gedacht kan worden aan zelfverdediging, verantwoordelijkheid om kwetsbaren te verdedigen etc. In

uitzonderlijke gevallen kan in deze theorie zelfs dodelijk geweld gerechtvaardigd zijn.

Beide tradities hebben gemeen dat zij nucleaire (en natuurlijk ook chemische en biologische) wapens afwijzen.

In de dialoog tussen verschillende geloofsgemeenschappen komen een paar zaken naar voren.

Allereerst blijkt dat politiemachten beter in staat zijn om vrede te handhaven dan militaire machten.

Voorts komt naar voren dat terreurgroepen zichzelf “oplossen” als zij kunnen deelnemen aan het politieke debat.

Overigens wordt opgemerkt dat de beide tradities zich vooral gefocust hebben op militaire conflicten. Er zijn echter veel meer vormen van geweld in de samenleving. Het vredesdenken zou verbreed moeten worden tot het tegengaan van alle geweld in de samenleving.

Maar dan nog is het vredesproces niet breed genoeg. Het zou de hele aarde ten goede moeten komen en dan moet men denken aan de grote kloof tussen arm en rijk, het eerlijker verdelen van grondstoffen en noodzakelijke levensbehoeften. Een goede zorg voor de naaste betekent een goede zorg voor de hele planeet.

Rechtvaardige vredesopbouw omvat dus het veiligstellen van de basisgoederen voor alle mensen én het op een eerlijke wijze verdelen van die goederen.

Via het AGAPE-project probeert de Wereldraad van Kerken wereldwijd mensen te stimuleren en aan te spreken om onrechtvaardigheid tussen mensen onderling en tussen mensen en andere wezens tegen te gaan. AGAPE gaat ervan uit dat economische en ecologische vrede hand in hand dienen te gaan. We zullen veel meer aandacht moeten geven aan (de eerlijke verdeling van en het schoonhouden van) de primaire elementen van aarde, lucht, vuur en water. Eerder kwam dit al tot uitdrukking in de conciliaire aandacht voor gerechtigheid, vrede en heilheid van de schepping.

Kernbegrippen zullen moeten worden: solidariteit, duurzaamheid en toereikendheid.

Die opdracht wordt ons gegeven. Laten wij aan de slag gaan.

Daarbij worden wij gesterkt door de woorden van de engel die ons de geboorte van Jezus in ons midden aankondigde: “Wees niet bang, er is een kind geboren”.